

³⁷ BVerwG II C 206.53. *Entscheidungen des Bundesverwaltungsgerichts*. Köln, 1980. Carl Heymanns Verlag, 138–140. p.

³⁸ BVerwG VII C 109.57. *Deutsches Verwaltungsblatt*. Köln, 1958. Carl Heymanns Verlag, 544–545. p.

³⁹ Kontrollratsgesetz Nr. 1 betreffend die Aufhebung von NS-Recht. www.verfassungen.de/de45-49/kr-gesetz1.htm.

⁴⁰ www.gesetze-im-internet.de/ns-aufhg/BJNR250110998.html.

⁴¹ Az ehhez kapcsolódó büntetőfenyegetés és egy elítélés: WERNER 1990. 163. p.

⁴² https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Bundesarchiv_Bild_183-1987-1109-033,_Dresden,_Denkmal_f%C3%BCr_die_Opfer_des_Nationalsozialismus.jpg.

1. Bevezetés

A fényképészet technológiai oldala hatalmas fejlődésen ment keresztül az elmúlt évszázadok alatt, felhasználásának lehetőségei pedig folyamatosan bővültek, míg végül a mindennapi életünk szerves részévé vált a tág értelemben vett fotográfia. Kezdetben a fényképek készíttetése csak kevesek kiváltsága volt, hiszen az első fényképezőgépek még kézzel készült darabok voltak, a lencsék csiszolása hosszú munkaórákat vett igénybe a mesterek idejéből, emellett a fényérzékeny anyagok előállítás is igen költséges folyamat volt (gondoljunk csak az üvegdíákra vagy a fémlemezekre készített fényképekre). A későbbiekben aztán a technológiai fejlődés és a tömeggyártás bevezetésének hatására egyre nagyobb társadalmi rétegek számára vált elérhetővé a fotográfia, amelyben nagy szerepet játszott a film feltalálása, majd az egyre kisebb formátumok (120-as, majd 135-ös) elterjedése. Jelentős változást hozott a digitális fényképezőgépek megjelenése, melynek eredményeként érünk el a mai, aktuális helyzethez.

Az előbbi folyamatnak minden eleme hatást gyakorolt a fényképészet különféle szakágazataira, így a bűnügyi fotográfiára is. Ezt a fogalmat meglehetősen tágan kell értelmeznünk, magában foglalja a bűncselekmények helyszíneinek feltérképezését, illetve képi rögzítését, a bizonyítási eszközök fényképezését, illetve a gyanúsítottakról, illetve az elítéltekről a bűnügyi nyilvántartásokhoz készült arcképes felvételek készítését. Ide tartoznak továbbá a szemmel is érzékelhető nyomokon túlmenően az ún. teljes spektrumos felvételek is, tehát többek között az ultraviolet és az infravörös tartományban történő leképezések, még tágabb értelmezésben pedig idesorolhatóak a bűnügyi fogászati felvételek, röntgenképek, illetve más hasonló – az igazságügyi szakértők munkáját elősegítő – fényképek készítése is.

A bűnügyi fényképezés mellett használatos továbbá a kriminalisztikai fényképezés¹ fogalma. A kriminalisztikai fényképezés a krimináltechnika² önálló ága, melynek célja a büntettek felderítése szempontjából szükséges tények rögzítése, szemléltetése, eredményeinek felhasználási területe pedig a bűnüldözésre, ezen belül különösen a büntettek megelőzésére, megszakítására és felderítésére korlátozódik. Két fő területét különböztetjük meg: a nyomozási cselekményekkel összefüggő dokumentációs rögzítő és a szakértői kísérleti vizsgálati fényképezést.³

MŰHELY

Gáspár Zsolt

A bűnügyi fényképezés története

2. A bűnügyi fényképezés a kezdetekben

2. 1. A fotográfia kialakulásától a kriminalisztikai célú felhasználásig vezető út

A fotográfia kialakulásának története egy igencsak hosszú folyamattal írható le, melyben közrejátszott számos feltaláló munkássága. Ki kell emelni többek között Johann Heinrich Schultze német fizikus munkásságát, aki az 1720-as években az ezüstóval kísérletezett. A folyamat a 19. században gyorsult fel igazán. Az első fényképet Joseph Nicéphore Niépce készítette 1826-ban, fényérzékeny anyaggal bevont fémlemeze. Az expozíciós idő az általa kidolgozott módszerrel nagyjából nyolc órát vett igénybe. A technikát az 1830-as években a szintén francia származású Louis Daguerre tökéletesítette. Az általa kifejlesztett eljárást – a feltaláló neve után – dagerrotípiának nevezzük, melynek lényege, hogy egy ezüsttel bevont rézlapra történt az expozíció, melyet higanygőzben hívott elő és sóval fixált. Az általa készített felvételek expozíciós ideje már jóval kevesebb volt Niépce-énél, nagyjából 30 másodpercet vett igénybe. Szintén nagy változást jelentett a folyamatban Henry Fox Talbot munkája, aki fényérzékeny papírral helyettesítette a fémlepeket, illetve a Petzval József által az 1850-es években kifejlesztett relatíve nagy fényerejű portréobjektívek.⁴

A fotográfia megszületésével szinte teljesen egy időben kezdetét is vette annak alkalmazása az igazságügyi területeken. 1840 körül a belga rendőrség a dagerrotípia segítségével már készített felvételeket a brüsszeli börtönben.⁵ Jens Jäger (2001) három periódusra osztotta fel a fényképészet bűnügyi célú implementációjának folyamatát:

1. Az ún. kísérleti periódus, mely 1870-ig tartott
2. Az átvételi korszak, melynek során az újjászervezett bűnügyi rendőrségi erők átvették a fotográfia használatát

3. A bűnügyi fényképészet általános rekonstrukciójának periódusa (korai 1890-as évek).⁶

A kísérleti időszakban a fényképészet még gyerekcipőben járt, lényegében a különféle eljárások felhasználhatósági lehetőségeinek kipróbálásával foglalkoztak a korszak szakemberei. Az első periódus lényegében kimerült a szabadságvesztés-büntetésüket töltő rabokról készült felvételek készítésében. Ilyen volt többek között a fentebb említett belga példa 1840 környékéről, de idesorolható Carl Durheim munkássága, aki a berni rabokról és csavargókról készített fényképeket az 1850-es években.

Szintén ebben az évtizedben kezdték meg – kísérleti céllal – a brit börtönökben⁷ is a rabok dokumentálását. A folyamat egyik képviselője James Gardener volt, aki sztereoszkópikus fényképezőgéppel készített felvételeket, főként a vasúti tolvajokról és az idegen bűnözőkről. Egyes országokban, mint például Franciaországban, ugyanakkor nem volt olyan kedvező a fogadtatása a bűnügyi fotográfiának (legalábbis a kísérleti időszakban). A kérdést elsőként Louis-Mathurin Moreau-Cristophe tette fel a *La Lumière*-ben megjelent cikkében, ugyanakkor korántsem volt olyan pozitív visszhangja, mint a brit vagy a svájci eseteknél, sokan egyenesen lealacsonyítónak tartották, hogy a fényképészetet bűnügyi célokra használják fel.⁸

Az 1870-es és 1890-es évek közötti időszak rendkívüli jelentőséggel bírt a bűnügyi fényképészetben és az azonosításban. Ebben az időben egész Európa figyelme Párizsra irányult, ahol egy egészen új személyazonosítási eljárás kezdett el kibontakozni, amely évtizedekre megváltoztatta a kriminalisztika irányvonalait. Az Alphonse Bertillon által megalkotott rendszer gondolatát vitte tovább 1892-ben Hans Gross, akit a kriminalisztika atyjaként is emlegetnek.⁹

2. 2. Bertillon és a „bertillonage”

A Francia Köztársaságban az 1870-es évektől megjelent tanulmányok és sajtóanyagok kiemelt figyelmet fordítottak a visszaeső bűnelkövetésre, melyet „a társadalom méltelyeként” emlegettek. A kor jellemzője volt a szétszórt, rendszertelen, de rendkívül sok anyagot felölelő bűnügyi aktahalmaz, mely a gyakorlatban használhatatlan volt a visszaeső bűnelkövetők bűncselekményeinek nyilvántartására, emellett az elkövetők gyakran elváltak a kinézetüket, tovább nehezítve a felismerésüket. A közvélemény nyomásának engedve 1881-ben a francia belügyminiszter, Pierre Waldeck-Rousseau kidolgozott egy törvényjavaslatot a többszörös bűnelkövetők száműzésére, melyet a képviselőház 1885. március 17-én el is fogadott. A törvény végrehajthatóságának előfeltétele volt viszont egy olyan nyilvántartási rendszer létrehozása, melynek alapján teljes bizonyossággal feltárható egy személy többszörös bűnelkövetői múltja.¹⁰

Az első személyazonosításra használt antropometrikus módszer és bűnügyi labor megjelenése 1882-re datálható, megalkotója a párizsi prefektúra rendőre, Alphonse

Bertillon volt. A francia polihisztor nevét viselő rendszer („Bertillon-rendszer” vagy „bertillonage”) a vizsgált személyek külső megjelenésére támaszkodott (például sebek, hegek, anyajegyek, esetleg tetoválások és egyéb különös ismertetőjegyek), alapjait a test különböző részein végzett mérések adatai jelentették (például a fej mérete vagy a karfesztaóvság). A mérések a test 14 pontján történtek, és magukban foglalták – többek között – az adott személy magasságának, a talp, a kézfej, a felkar és az ornyereg hosszának, a fül méretének, illetve a szemek közti távolságának a megállapítását.¹¹

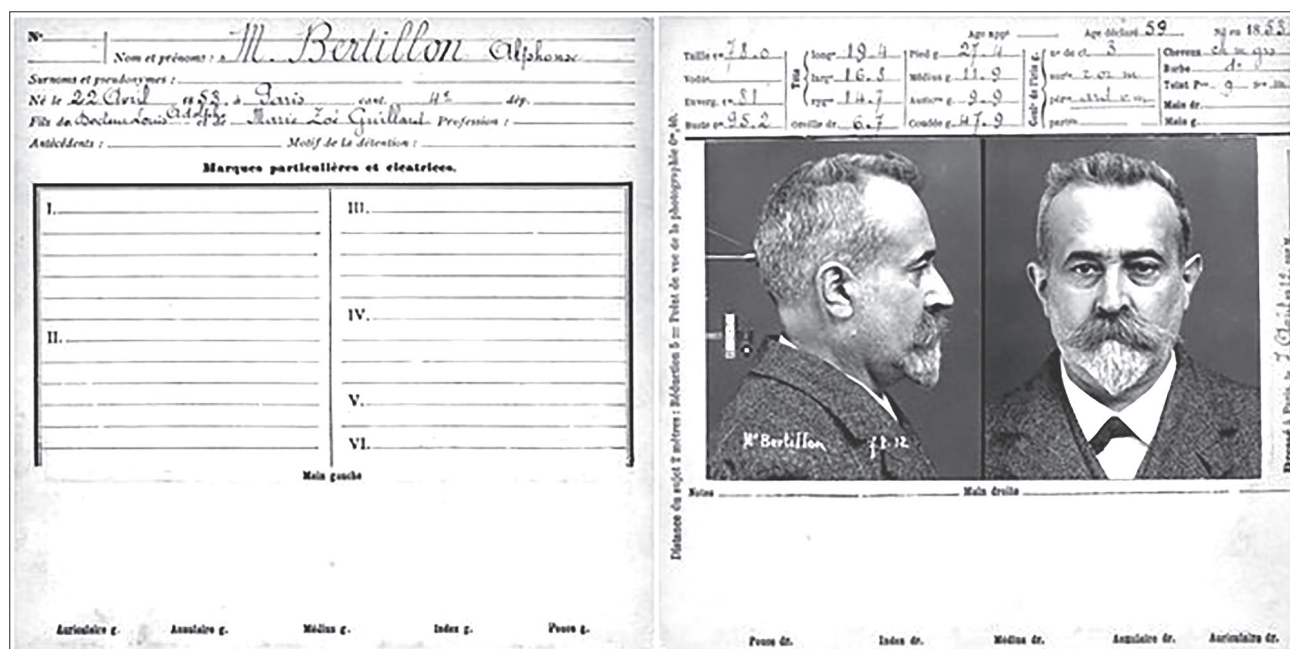
A fényképészet jelentős szerepet kapott Bertillon munkájában. A bűnelkövetők portréfelvételeinek elkészítésére – a mérésekhez hasonlóan – szigorú szabályrendszert épített ki, a fényképeket reggel kellett kivitelezni, homogén megvilágítással, ügyelve a tárgytávolságra, a méretekre, illetve a fényképezés szögére. A folyamat megkönnyítése érdekében megalkotta az ún. Bertillon-széket, melynek lényege, hogy mozdulatlanul, egyenesen tartotta a testet, amíg az exponálás történt, a felvételek ekkoriban ugyanis még a dagerrotípiái eljárással készültek, melynek jellemzője volt a hosszabb expozíciós idő. Kétféle kép készült az alanyokról: egy szemből és egy profilból (oldalirányból), melyen minden esetben balra nézett a fényképen szereplő személy, tehát az arc felületének jobb oldala került rögzítésre a felvételeken.¹²

A Bertillon-rendszer a kor bűnügyi nyilvántartásának reformjaként is felfogható, jelentőségét mutatja, hogy 1880 és 1900 között a világ minden nagyobb városában felállításra került egy-egy antropometrikus labor az ő tervei alapján (Párizs 1882, Buenos Aires 1889, Mexikóváros 1892, Bukarest 1893, Berlin és Madrid 1896, Chicago 1897, Lisszabon 1900, London 1901, Kairó és Róma 1902),¹⁴ módszerének alkalmazását az óceán túlpartján is bevezették.¹⁵ Ugyanakkor korántsem ez volt az egyetlen terület, melyen Bertillon a fotográfiát hasznosította, úttörőnek számítót a bűncselekmények helyszínének megőrkítésében is.¹⁶ Az emberölések áldozatainak fényképezéséhez egy rendkívül magas, háromlábú fotóállványt (tripodot) használt, melynek során egy meghatározott magasságból készített a holttestekről felülnézeti felvételeket.¹⁷

A Bertillon-féle rendszer – hírneve és elterjedtsége ellenére – nem lett hosszú életű, ugyanis rendkívül költséges és nehézkes volt a fenntartása, emellett nyomazonosításra alkalmatlannak bizonyult, így az 1910-es évekbe szinte teljesen felváltotta a daktiloszkópia¹⁸, ugyanakkor a bűnügyi fotográfia terén bevezetett újításai, mint a „rabosító fényképek” („mug shots”), illetve a bűnügyi helyszíni metrikus fényképezés évtizedekig fennmaradtak a gyakorlatban.

2. 3. A bűnügyi fotográfia megjelenése és fejlődése hazánkban

Az első magyar helyszíni fényképek gróf Széchenyi István öngyilkosságát követően készültek a döblingi elme-gyógyintézet falai között 1860 áprilisában. A rendőrség

Büntügyi adatlap a Bertillon-féle fényképcsatolmánnyal¹³

Ludwig Angerer bécsi fényképészt kérte fel a munkára, ám ezek még nem tekinthetők teljes joggal büntügyi fotóknak, hiszen az eset és a fényképek készítése között hetek teltek el, illetve azokon csak a szoba, illetőleg a bútork szerepelnek, a holttestet viszont nem ábrázolta.¹⁹

Ludwig Angerer felvétele²⁰

Az első – szoros értelemben vett – helyszíni felvételek hazánkban gróf Teleki László politikus öngyilkosságával kapcsolatban készültek 1861. május 9. reggelén, a család pesti otthonában, a felkért fényképész pedig Mayer György volt. Az eset különlegessége, hogy Mayer a helyszín megragadására a sztereó-fényképet választotta, amelynek lényege, hogy az ilyen módon készült képet egy erre kialakított nézőkébe helyezve valóság-hű, háromdimenziós térhatásra emlékeztető képet látunk.²¹ A helyszíni szemlén jelen volt Pest rendőrfőkapitánya és főügyésze,

egy fegyverszakértő, illetve Mayer úr mint fényképész, aki négy fényképet is készített a munka során. A helyszíni szemle öngyilkosságot állapított meg, melyet megerősített az áldozaton végzett boncolás, illetőleg az áldozat asztalán talált tea vegyészeti vizsgálatának negatív eredménye is.²² A fényképek jelentősége gyorsan megmutatkozott, melynek oka egyrészt az áldozat közéleti tevékenységében és személyének ismertségében, másrészt az eset furcsa körülményeiben keresendő. Kétségre okot adó tény – többek között –, hogy a politikus egy nappal az első országgyűlési vita előtt lőtte föbe magát. Emellett a rendőrségi jegyzőkönyvek utólagos meghamisítása és az ellentmondásos tanúvallomások is kulcsfontosságú tényként kezelendők.²³

Mayer György felvétele Teleki László holttestéről²⁴

Az 1870-es években aztán megkezdődött az arcképek rendőrségi archiválása. Ez a folyamat különösen a betyárok körözésének elősegítése céljából indult meg. 1882-től hetente kétszeri megjelenéssel elindult a *Rendőri Lapok*, melynek címlapján közölték a körözött, illetve a kézre ke-

rített betyárok portréképeit. Letzter Lázár, szegedi fényképész munkásságának köszönhetően készültek portrék Rózsa Sándorról és betyártársairól is a szegedi várbörtönben.²⁵ A korszakra jellemzően levonható a következtetés, miszerint az ilyen jellegű munkákat jobbra az elismert fényképészek szakértelmére bízták. Letzter többek között olyan munkákat tudhatott magáénak, mint Sándor, orosz nagyherceg és a Cezarevics ezred (61. számú cs. kir. sorozred) tisztikarának csoportképe, és olyan rangos eseményeken mutatkozott be képeivel, mint az 1873. évi bécsi világiállítás.²⁶ A Letzter készítette betyárportrék jelentősége – a Teleki-ügy során készült felvételekhez hasonlóan – a közvélemény formálásában mutatkozott meg igazán. Habár a felvételek készítésekor a fényképek megjelenítése a sajtóban (az 1880-as évekig) nem volt bevett eljárás, az utólag albumokba rendezett képek Ráday Gedeon királyi biztos tevékenységét voltak hivatottak alátámasztani, jelentős közvélemény-formáló erővel. A technika fejlődésének köszönhetően aztán az 1890-es évek végétől a Letzter-féle betyárképek több kiadványban is megjelentek (*Sötét idők, Betyárlegendák*), a kiadványok fennmaradt példányainak köszönhetően pedig a sorozat néhány képét megismerheti a mai kor embere is.²⁷

A Belügyminisztérium 1896. február 5-én kelt 1621. számú körrendeletében kötelezően előírták a letartóztatott személyek fényképezését, különösen a súlyosabb, illetve a vagyon elleni bűncselekmények visszaeső elkövetőit, illetve a veszélyesebb bűnelkövetőket. A rendeletben szerepelt továbbá, hogy amennyiben a felvételekre közbiztonsági célból a későbbiek során szükség lenne, a fényképek a vonatkozó büntetés-végrehajtási intézetekből beszerezhetőek. A rendeletben szerepelt az is, hogy „a fényképezés most már rendszeresen és a célnak megfelelően eszközöltetik”.²⁹ Ez alapján levonható az a következtetés, hogy a rendelet – és megjelenésének ideje – egy újabb korszakhatárként is felfogható a bűnügyi fényképezés történetében.

A következő rendelet a „m. kir. igazságügyi és belügyi miniszterek 1908. évi 24 300. I. M. számú rendelete az országos bűnügyi nyilvántartás tárgyában”. A rendelet III. fejezetének 16. §-a kibővítette a kötelezően előírt fényképkészítés alanyi körét. A jogszabály precízen és részletesen előírta a felvételek elkészítésének módját, a fényképek előállításának módszerét, a fényképpel kötött szerződés tartalmát, valamint az elkészült képek felhasználására, illetve tárolására vonatkozó szabályokat. Emellett a függelékéből kiderült az is, hogy az eljáró fényképész titoktartási kötelezettség is terhelte a munkája során tudomására jutott hivatalos ügyekkel kapcsolatban.³⁰

A rendelet megjelenését követően 1909-ben kezdte meg működését az Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal.³¹ A hivatal két részre tagozódott, az igazságügyi és a közigazgatási (rendőri) osztályra. Az igazságügyi osztály feladata a beérkezett anyagok jogi felülvizsgálatán túl magában foglalta a kapcsolattartást a külföldi hatóságokkal. A hivatal szervezettsége akkortájt világszínvonalúnak számított. A bűnügyi fényképezés (a daktiloszkópia, személyazonosítás, laboratóriumi munkálatok és adminisztratív feladatok mellett) a rendőri osztály tevékenységei közé tartozott. A két osztály további szakcsoportokra és alosztályokra tagozódott, melyek egyike a fényképgyűjtemény és a fényképezési műterem volt.³²

Az évtized talán legjelentősebb bűnügyének tekintették a dánosi rablógyilkosság³³ néven elhíresült ügyet, mely a hazai kriminalisztika fejlődésének történetébe meghatározó jelenséggént lépett be. 1907. július 19. éjjelén ismeretlen tettesek kirabolták a dánosi (ma Dánszentmiklós) Szarvas csárdát, melynek során négy személy ellen követtek el emberölést. Az eset etnikai vonatkozásai miatt meglehetősen nagy visszhangot keltett, erőteljes társadalmi nyomás nehezedett a csendőrségre.³⁴

A fotográfia megfelelő alkalmazása a hírhedt bűneset kapcsán is eredményre vezetett. A bűnügyi helyszín felderítése során a kimerülő járásörmeister egy borosüvegen ujjnyomokat vett észre, így az üveget biztonságba helyezte. Az ujjnyomokról a szakértő később fényképfelvételeket készített, melyek alapján sikerült azonosítani Lakatos Jánost (Sztojka Párnót).³⁵ Az elkövető személyének eredményes felderítése köszönhető a daktiloszkópiai nyilvántartás gyors hazai bevezetésének, melyre 1902-ben került sor (többek között Pékáry Ferenc révén), nagyjából 2000 mintával. Ezek a Magyar Királyság ügyészségeinek köszönhetően 1906-tól kiegészültek az ügyészségek illetékességi körébe tartozó fogházak rabjainak ujjnyommintáival, illetve 1908-tól a járásbíróságokon is elrendelték az ujjnyomok levételét. Ez az adatbázis egészült ki a Bertillon-rendszerből adaptált fényképezési megoldásokkal, mely – főként – a visszaeső bűnelkövetőkre koncentrált.³⁶

Letzter egyik betyárportréja
(a fotón Renkó Kálmán)²⁸

3. A 20. század bűnügyi fényképészete

A fényképészetben rengeteg újítás történt a 20. század első felében. A bűnügyi fotográfiában ezek a változások legfőképpen a használt technológia kapcsán nyilvánultak meg, ellenben a munka technikai része évtizedekig változatlan maradt: a személyazonosítás a Bertillon-féle rendszer fotográfiai eljárásainak és a daktiloszkópiái nyilván tartásnak az együttes használatára támaszkodott.

A technológia fejlődése az 1910-es évektől rohamosan felgyorsult, köszönhetően az első 35 mm-es formátumú fényképezőgép, az Oskar Barnack által tervezett UR-Leica 1914-es megjelenésének, mely mérföldkőként vonult be a fotográfia történetébe, és amely egyszer s mindenkorra hírnevet szerzett Ernst Leitz vállalatának. Az 1920-as évekre a típust továbbfejlesztették a Max Berek által tervezett szintén világhírű objektívvel (Elmax, majd Elmar néven), így kereskedelmi forgalomba már ezt a verziót hozták.³⁷ Az 1930-as évekre a fotográfia mind nagyobb és nagyobb tömegeket hódított meg, ennek okán pedig egyre több vállalat kezdte meg a fényképezőgépek tömeggyártását, illetve egyre több típus jelent meg. Az 1930-as évek vívmányai többek között az első tükröreflexes fényképezőgépek (például az Exakta VP model „A”) is,³⁸ amely a fényképezés idővonalának következő nagy állomása. Továbbá rendkívül jelentős hatása volt a fejlődésre a Riszdorfer Ödön által 1930-ban szabadalmazott szerkezet, mely önműködő módon szabályozta a megvilágítási időt. Egy évtizeddel később, 1940-ben a Riszdorfer által alkotott rendszer felhasználásával gyártották az Agfa Karat gép egyik típusát. Szintén hazai sikernek tekinthető a Duflex fényképezőgép megalkotása 1948-ban a Gamma Optikai Művekben, melyet Dulovits Jenő tervei alapján készítettek. Itt már egy vízszintes betekintésű, beugró fényrekeszes, tükröreflexes rendszerről volt szó, amely kisfilmmel működött.³⁹

Az 1930-as évektől fogva egyre többen kezdtek el foglalkozni a bűnügyi fényképezés szakmai oldalának tökéletesítésével, melynek természetes részeként a gyakorlati tapasztalatok összegzésére és a legjobb tippek, praktikák („*best practice*”) megfogalmazására is egyre több szerző vállalkozott, kiváltképp az amerikai kontinensen.⁴⁰ A szakmai diskurzus elindulását követően kialakultak ún. íratlan szabályok a szakterületen dolgozó fényképészek munkája során. Ezek olyan kérdéseket érintettek, mint hogy az egyes munkafolyamatokhoz milyen típusú objektívet⁴¹ ajánlott használni, melyek az ideális fényviszonyok egy közüti baleset fotózásához, emellett megjelentek a fényképészet forenzikus felhasználásának specifikusabb irányaira vonatkozó gyakorlati útmutatások is, mint például az ujjnyomok rögzítésének fotográfiai metodikája.⁴²

A szakemberek által összegyűjtött információ rendkívül hasznosnak bizonyult, hiszen a fényképészeknek rengeteg nehezítő körülménnyel kellett megbirkózniuk. Az egyik ilyen különösen nagy fejtörést okozó probléma a színek ábrázolása volt, hiszen az első színes film, a Kodachrome 1935-ös bevezetéséig csak fekete-fehér filmekre történt a

fotózás. Ugyanakkor az Eastman Kodak által kiadott film sem volt teljes megoldás a kérdésre, hiszen ez a technika még mindig meglehetősen messze állt a napjainkban még forgalomban lévő színes filmektől, az előhívásuk bonyolult volt, hiszen az exponált filmet vissza kellett küldeni a gyárba, emellett a színek nem is bizonyultak tartósnak.⁴³

Összefoglalva, mivel csak az 1930-as évek végén kezdett „kibontakozni” a színes filmek gyártása, így annak professzionális alkalmazhatóságáig a fekete-fehér nyersanyagokon kellett visszaadni a színeket, ami olyan tudatosan megtervezett lépéseket kívánt, mint például a megfelelő szűrők használata. Ki kell emelni azonban, hogy ugyanebben az időszakban kezdtek el kísérletezni a spektrum infravörös tartományában történő fényképezéssel, megjelentek az első infravörösre érzékenyített nyersanyagok.⁴⁴ Jelentőségét mi sem mutatja jobban, mint az a tény, hogy ezzel az eljárással már a valóság egy olyan részletéről is információ – és ezáltal potenciális bizonyítékok – nyerhetők ki, amelyeknek az érzékelésére egészen addig szabad szemmel nem volt lehetőség. A spektrum másik oldalán elhelyezkedő ultraibolya-tartományban történő felvételkészítés szintén ebben az évtizedben alakult ki, az első ilyen fényképet 1934-ben használták fel bíróságon, szemben az első színes fényképpel, melyet csak 1943-ban⁴⁵, sőt egészen az 1960-as évek vitatottnak számított bizonyítékként történő felhasználhatóságuk.⁴⁶

Az UV-s leképezéssel már olyan potenciális bizonyítékokat is sikerült dokumentálni, mint a sokszínű felületeken hagyott ujjnyomok, a testnedvek (például vér, ondó, vizelet), illetve a későbbiek során bevett eljárássá vált a bankjegyek és más értékpapírok UV-fényre láthatóvá váló anyaggal történő megjelölése a tolvajok könnyebb azonosítása érdekében.⁴⁷ Az UV-fényképezés felhasználható,⁴⁸ továbbá a kézzel írt dokumentumok eredetiségének ellenőrzésére is,⁴⁹ ugyanis ha hamisítás, illetve az eredeti szöveg átírása történt, ezzel a módszerrel az ilyen típusú csalások is könnyedén kideríthetővé váltak.⁵⁰

Az 1960-as évek elejére aztán – rengeteg szakmai vitát követően – a színes film használata általánosan elfogadottá vált azzal, hogy továbbra is voltak bizonyos munkák, melyekre fekete-fehér filmet használtak.⁵¹

Az 1960–70-es évekre kikristályosodott a bűnügyi fényképészet szigorú szabályrendszere, amely a szakemberek átlagon felüli képzettségén túl megkövetelte az évtizedek alatt kialakult merev szabályok betartását, illetve rögzültek a kriminalisztikai fényképészet alapelvei is, mint a gyors és pontos ábrázolás, a nagyfokú hitelesség, a múltó jelenségek megörökítése, a láthatatlan sajátosságok láthatóvá tétele és a korlátlan sokszorosítás lehetősége.⁵² A bűnügyi fényképfelvételek kiértékelésének későbbi megkönnyítésének céljából elvárassá vált a felvételek készítésekor azok körülményeinek feltüntetése (például objektív adatai, expozíciós idő, színszűrők fajtája), emellett egyre nagyobb jelentőséggel bírtak a szakértők is az egyes fotók értékelésének folyamatában.⁵³

Az 1980-as években megjelentek a minőségi, ún. „*point-and-shoot*” gépek, melyek teljesen automata rendszerrel voltak ellátva, kezelésük pedig emiatt rendkívül egyszerű volt. Szintén az évtized jellemzője, hogy új,

egyre jobb minőségű filmtípusokat dobtak piacra a gyártók,⁵⁴ melyek ugyan a polgári felhasználás terén egészen a 2000-es évekig használatban maradtak, ugyanakkor fel-törekvőben volt egy teljesen új, modern technológiai vív-mány, amely mindent megváltoztatott.

A következő mérföldkő a digitális képalkotási techno-lógiákkal készített anyagok bizonyítékként történő fel-használására irányuló döntés volt 1991-ben, Virginiában, elsőként a digitálisan feldolgozott ujjnyomokról.⁵⁵ A di-gitális képalkotási eljárások megjelenésével újra rob-banásszerűen felgyorsult a technológiai fejlődés, mely folyamat a tanulmány írásakor még javában tart. Arról, hogy ez a folyamat a jövőben hová vezet, csak találgatni tudunk.

4. Összegzés helyett

Amint a fentiekből is látható, a fotográfia történetének számos mozzanata kiemelt jelentőséggel bírt a személy-azonosítás, a helyszíni dokumentáció, illetve a bűnügyi nyilvántartás fejlődésében. A technológiai fejlődés szá-mos eredménye segíti a 21. századi nyomozó hatóságok munkáját, mint például a háromdimenziós térszkenner⁵⁶ vagy a teljes spektrumos (UV – IR) fényképezés. Mind-azonáltal e folyamat pozitív oldalán túlmenően minden-képpen megemlítendő, hogy a technológia e vívmányai

rendelkeznek egy ún. árnyoldallal is, melyek egy-egy megnyilvánulása hosszú és fáradtságos munkával teli órá-kat okozhat az igazságügyi informatikai szakértőknek⁵⁷ és a nyomozó hatóságoknak is. A fotográfiában az egyik ilyen, gyakran felmerülő problémakör a digitális fény-képek bizonyítékként történő felhasználásával kapcso-latos, hiszen az analóg, filmre történő felvételkedészítéssel összevetve az előbbinél sokkal tágabb tér áll rendelkezé-sünkre a bizonyíték manipulálására.⁵⁸ A jelenség nem új keletű, előfordulása az analóg felvételeknél is dokumen-tált, ugyanakkor az előhívott filmek manipulálására sok-kal szűkebb körben van lehetőségünk (például a felvételek nagyításakor), illetve az eredeti bizonyíték (a film) nem másítható meg olyan szinten, mint a digitális fájlknál. A digitális fényképezőgépek javára írható ugyanakkor, hogy a szakemberek azonnal látják a felvétel eredményét, illetve nincsenek korlátozva a készíthető felvételek meny-nységét illetően.

Látható továbbá a kronológiai áttekintésből, hogy a bűnügyi fényképezés minden korszakban megkívánta a lehető legnagyobb szakértelmet. Ezt alátámasztja az a pusztá tény, hogy az ilyen jellegű munkafolyamatokra mindig a leghozzáértőbb, legnagyobb szakmai tudással rendelkező szakembereket kérték fel, nem meglepő mó-don, hiszen a pontatlanság, helytelen, esetleg torz fény-képek készítése negatív hatással lehet a nyomozásra, es-hetőlegesen justizmordhoz⁵⁹ vezethet.⁶⁰

GÁSPÁR, ZSOLT

Die Geschichte der Kriminalfotografie

(Zusammenfassung)

Die Fotografie hat sich seit ihrer Entstehung tiefgründig weiterentwickelt. Diese Weiterentwicklungen waren, die Veränderungen der fotografischen Perspektive in den verschiedenen Epochen, die gesellschaftliche At-mosphäre, die für die jeweilige Epoche charakteristisch war, sowie die Möglichkeiten, die sich mit der jeweili-gen, technischen Weiterentwicklung ergaben. Die Fo-tografie wurde praktisch mit ihrer Entstehung direkt für die Kriminalistik genutzt, da damit die Dokumentation des Tatortes und das Sicherstellen der Spuren leichter wurden als zuvor. Die Beweiskraft wurde auch durch die bildliche Feststellung gesteigert. Die Fotografie spielte

nicht nur in der Festhaltung der Tatorte eine große Rolle, sondern auch in der Täterdokumentation im Strafregis-ter. Damit war die Identifizierung rückfällig gewordener Täter, sowie die Dokumentation und Archivierung ge-suchter Täter einfacher und machte sie teilweise auch erst möglich.

Das Ziel der Dissertation ist die chronologische Darstel-lung der Kriminalfotografie von ihrer Erscheinung bis zu den gegenwärtig angewandten Methoden und Verfahren. Es wird aufgezeigt wie die einzelnen Entwicklungsschrit-te der Verfahren zur Entwicklung der uns heute bekannten Methoden und Verfahren beigetragen haben.

Jegyzetek

¹ A modern kriminalisztikai fényképezésről lásd részletesebben PET-RÉTEI Dávid: A kriminalisztikai fényképezészet egyes aktuális kérdé-sei. *Magyar Bűnüldöző*, 2020. 1–2. sz. 12–22. p.; Uő: Kriminalisztikai fényképezészet – helyszínek fényképes dokumentálása. In SZABÓ Gyula (szerk.): *Munkabaleseti helyszínek dokumentálása*. Budapest, 2014. Óbudai Egyetem, 94–95. p.

² Lásd PETRÉTEI Dávid: Gondolatok a helyszíni krimináltechnika egyes elméleti és gyakorlati kérdéseiről. *Belügyi Szemle*, 2013. 10. sz. 34–64. p.

³ DÉRY Péter (szerk.): *Kriminalisztikai szöveggyűjtemény főiskolai hallgatók részére*. Budapest, 1998. Rejtjel Kiadó, 10. p.

⁴ DOBĂRCEANU, Nicu Răzvan: Judicial Photo in Forensic Science. Fo-tografia Digitală În Criminalistică. *Forensic Science*, 2011. 3. sz. 732. p.

⁵ Uo. 733–734. p.

⁶ JÄGER, Jens: Photography: A Means of Surveillance? Judicial Pho-tography, 1850 to 1900. *Crime, Histoire & Sociétés / Crime, History and Societies*, 2001. 1. sz. 3–4. p.

- ⁷ A korszak börtöneiről lásd részletesebben MEZEY Barna: A polgárosodás korának börtönügye a 19. században. In MEZEY Barna – LŐRINCZ József: *A magyar börtönügy története*. Budapest, 2019. Dialóg Campus Kiadó, 71–115. p.; MEZEY Barna: *A börtönügy a 17–19. században: A börtön európai útja*. Budapest, 2018. Gondolat Kiadó.
- ⁸ JÄGER 2001. 4–6. p.
- ⁹ TREMMEL Flórián – FENYVESI Csaba – HERKE Csongor: *Kriminálisztika (Forensic Science)*. Budapest–Pécs, 2009. Dialóg Campus Kiadó, 41. p.
- ¹⁰ PIAZZA, Pierre: *Alphonse Bertillon and the Identification of Persons (1880–1914)*. 2016. augusztus 26. <https://criminocorpus.org/en/expositions/anciennes/suspects-defendants-guilty/alphonse-bertillon-and-identification-persons-1880-1914/>.
- ¹¹ BUDA, Octavian – CEAPĂ, Irinela-Nina – KOZMA, Andrei: Bertillonage and Criminal Anthropology in Bucharest, 1893. *Romanian Journal of Legal Medicine*, 2018. 2. sz. 210. p.
- ¹² ALVAREZ, Teresa Montiel: La Fotografía Policial en el Siglo XIX. El Sistema Bertillon. *Art y Hum. Revista Digital de Artes y Humanidades*, 2016. 21. sz. 156–157. p.
- ¹³ <https://mult-kor.hu/imadnivalo-rendorsegi-foto-egy-keteves-korteltolvajrol-20160201>.
- ¹⁴ PIAZZA 2016.
- ¹⁵ Lásd HADDEN, Alex: The Identification of Criminals by the Bertillon-system. *The Western Reserve Law Journal*, 1897. 7. sz. 165–174. p.
- ¹⁶ Ekkortájt kezdődött meg ugyanis annak a ténynek a felismerése, hogy a nyomozásokat nem lehet a beismerő vallomások kikényszerítésére alapozni, helyette a tárgyi bizonyítási eszközökre kezdték el fektetni a hangsúlyt. Lásd FENYVESI Csaba: A modern kriminálisztika történeti előzményei. *Jogtörténeti Szemle*, 2013. 3–4. sz. 32. p.
- ¹⁷ FAREBROTHER, Richard – CHAMPKIN, Julian: Alphonse Bertillon and the Measure of Man: More Expert than Sherlock Holmes. *Significance*, 2014. 2. sz. 36–39. p.
- ¹⁸ FENYVESI Csaba: *A kriminálisztika tendenciái. A bűnügyi nyomozás múltja, jelene, jövője*. Budapest, 2014. Dialóg Campus Kiadó, 80. p.
- ¹⁹ BOGDÁN Melinda: A rabosító fénykép. A rendőrségi fényképezés kialakulása. *Budapesti Negyed*, 2005. 1–2. sz. <https://epa.oszk.hu/00000/00003/00034/bogdan.html>.
- ²⁰ www.fotomuveszet.net/korabbi_szamok/200801/szechenyi_szeme.
- ²¹ Uo.
- ²² CSERNUS Szilveszter: Bécs elleni lázadás helyett öngyilkosság: Teleki László tragédiája. <https://mult-kor.hu/beccs-elleni-lazadas-helyett-ongyilkossag-teleki-laszlo-tragediaja-20150508?pldx=2>.
- ²³ TARIÁN M. Tamás: Teleki László öngyilkossága. <https://rubicon.hu/kalendarium/1861-majus-7-teleki-laszlo-ongyilkossaga>.
- ²⁴ <https://mult-kor.hu/beccs-elleni-lazadas-helyett-ongyilkossag-teleki-laszlo-tragediaja-20150508>.
- ²⁵ BOGDÁN 2005.
- ²⁶ T. KNOTIK Márta: A Csongrád megyei fényképezés kezdetei (1859–1879). *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve 1978–79/1*. Szeged, 1980. Móra Ferenc Múzeum, 139–140. p.
- ²⁷ FÁRI Irén: Szegedi betyárfényképek. Adatok a betyárkérdéshez Ráday Gedeon királybiztos idejéből. *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Történeti tanulmányok. Studia Historica 2*. Szeged, 1999. Móra Ferenc Múzeum, 442–445. p.
- ²⁸ https://napitortenelmiforras.blog.hu/2017/03/13/_a_zsivany_sirjan_nem_no_fu.
- ²⁹ BOGDÁN 2005.
- ³⁰ Uo.
- ³¹ TARTSÁNYI Dániel: A kriminálisztika intézményeinek fejlődése. In IRK Albert (szerk.): *Büntetőjogi dolgozatok Finkey Ferenc irodalmi munkássága négyévtizedes évfordulójának emlékére*. Pécs, 1936. Dunántúli Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda, 350. p.
- ³² SZIGETVÁRI Oszkár: A magyar bűnügyi nyilvántartás kezdete. In PARÁDI József (szerk.): *Ünnepi parergák Boda József 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, 2018. Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság, 172. p.
- ³³ Az eset részleteire jelen tanulmányban terjedelmi okokból nem térek ki. A bűncselekményről lásd részletesen Ibolya Tibor munkáit. IBOLYA Tibor: A dánosi rablógyilkosság kutatásának egy érdekes eredeti forrása. *Magyar Rendészet*, 2017. 2. sz. 173–181. p.; Uő: A dánosi rablógyilkosság ügyésze: Dr. Gáll Endre. *Ügyészek Lapja*, 2014. 2. sz. 21–32. p.; Uő: A daktiloszkópia és a dánosi rablógyilkosság. *Jogtörténeti Szemle*, 2013. 2. sz. 35–42. p.
- ³⁴ GAÁL György: A dánosi rablógyilkosság – és ami mögötte van. *Médiakutató*, 2007. ősz. https://epa.oszk.hu/03000/03056/00028/EPA03056_mediakutato_2007_osz_01.html.
- ³⁵ IBOLYA Tibor: Az első magyar kriminálisztikai tankönyv és szerzője. *Ügyészek Lapja*, 2012. 2. sz. 77–84. p.
- ³⁶ SZIGETVÁRI 2018. 176–177. p.
- ³⁷ <https://leica-camera.com/en-int/100-years-leica-photography>.
- ³⁸ <http://licm.org.uk/livingImage/1930Room.html>.
- ³⁹ SEVCSIK Jenő – HEFELLE József: *Fényképészet*. Budapest, 1980. Műszaki Könyvkiadó, 53–54. p.
- ⁴⁰ Kiemelhető a szerzők sorából a Kansas City-beli Charles Calvin Scott, akinek több cikke is megjelent az 1930-as évek során a bűnügyi fényképészet különböző területeiről, egészen a bizonyítékokként kezelt negatívokról történő nagytításoktól kezdve a helyszíni nyomozás során alkalmazott fotográfiai gyakorlatig. Lásd például SCOTT, Charles Calvin: Legal Photography: Exposure, Development and Finishing as Factors in Good Legal Photography. *Current Legal Thought*, 1935. 4. sz. 322–324. p.
- ⁴¹ A bűnügyi helyszíneken történő munkavégzéshez már ekkor is egy cserélhető objektív gépvázlat, mellé pedig nagylátószögű, normál és telefontó objektíveket is ajánlottak, minden eshetőségre felkészülve azzal, hogy amennyiben a körülmények engedik, törekedni kell a normálobjektív használatára. Lásd SCOTT, Charles Calvin: Photography in Criminal Investigations. *Journal of the American Institute of Criminal Law and Criminology*, 1938. 3. sz. 386–387. p.
- ⁴² O'BRIEN, J.: Simple Photography for Policemen. *Police Journal*, 1936. 2. sz. 173–182. p.
- ⁴³ COE, Brian: *Colour Photography. The First Hundred Years 1840–1940*. London, Ash & Grant, 121. p. <https://filmcolors.org/timeline-entry/1277/>.
- ⁴⁴ SCOTT 1938. 392–401. p.
- ⁴⁵ Az első dokumentált eset, melyben színes fényképet használtak fel bizonyítékként a *Green v. City and County of Denver* ügy volt (111 Colo. 390, 142 P. 2d. 277) 1943-ban. A vádlott egy hentes volt, aki ellen romlott hússal történő kereskedelem miatt indult eljárás, a bizonyítékként bemutatott színes filmen pedig a szóban forgó romlott húsról és a mellé helyezett friss húsról készült összehasonlító felvétel volt látható. Az eset remekül szemléltette az igényt a színes film bizonyítékként történő felhasználhatóságára, ugyanakkor szintén nagyon jól bemutatja a helyes exponálás és a fényképezési szaktudás elengedhetetlen voltát a tény, hogy a vádlott kifogásolta a fényképet, mivel az alulexponált volt (a helyes exponáláshoz képest kevesebb fény jutott a filmre), amely hatással volt a felvételen szereplő hús színére, nem valóságként adta vissza azt. Lásd CONRAD, Edwin: Color Photography, an Instrumentality of Proof. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, 1957–1958. 3. sz. 326–327. p.
- ⁴⁶ REIS, George: Forensic Imaging – An Overview. *The Journal of Biocommunication*, 2005. 2. sz. <http://jbiocommunication.org/issues/31-2/feature4.html>.
- ⁴⁷ www.crime-scene-investigator.net/ultravio.html.
- ⁴⁸ Az UV tartományban történő fényképezés az igazságügyi orvostanban is rendkívül sokrétűen alkalmazható. Lásd erről részletesebben: HEMPLING, Stephen M.: The Applications of Ultraviolet Photography in Clinical Forensic Medicine. *Medicine, Science and Law*, 1981. 3. sz. 215–222. p.
- ⁴⁹ A törölt kézzel írt szövegekre ugyanakkor az infravörös megvilágítás sikeresebben alkalmazható. Lásd HILTON, Ordway: Reappraising Infrared Photography's Worth in Deciphering Erased Writing. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, 1966. 3. sz. 368–370. p.

- ⁵⁰ GAYET, Jean: A Method of Superimposed Photography Applied to Criminalistics. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, 1953–1954. 3. sz. 389. p.
- ⁵¹ A későbbiekben aztán ez az álláspont 360 fokos fordulatot vett, hiszen a szakemberek felismerték a tényt, hogy a fekete-fehér fényképen nem lehet tökéletesen visszaadni minden olyan részletet, amely segítheti a nyomozást (pl.: a holttesteken észlelhető különféle elszíneződéseket). Lásd: DÉRY 1998. 24. p.; OSTLER, R. D.: A New Concept in Colour Photography. *Police Journal*, 1962. 4. sz. 278. p.
- ⁵² VISKI László: Bűnügyi fényképezés. In VARGHA László (szerk.): *Kriminálisztika. Egységes jegyzet*. Budapest, 1975. Tankönyvkiadó, 58. p.
- ⁵³ Uo. 67. p.
- ⁵⁴ MILLER, Larry S. – MARIN, Norman: *Police Photography*. New York, 2015. Routledge, 6. p.
- ⁵⁵ REIS 2005.
- ⁵⁶ Lásd PETRÉTEI Dávid: Háromdimenziós képalkotás a kriminalisztikában. *Belügyi Szemle*, 2016. 7–8. sz. 77–86. p.; ANGYAL Miklós – PETRÉTEI Dávid: Forenzikus archeológia – Bűnügyek felderítése a

- háromdimenziós képalkotás és a kiterjesztett észlelés felhasználásával. *Rendőrségi Tanulmányok*, 2020. 3. sz. 4–57. p.
- ⁵⁷ Lásd bővebben BENDES Ákos: A szakértő szerepe a digitális adat elemzése során a büntetőeljárásban. In TÓTH Dávid – BENDES Ákos László – DIÓSI Szabolcs – GÁSPÁR Zsolt – PROJICS Nárcisz – SERBAKOV Márton Tibor – SZÍVÓS Alexander Roland (szerk.): *A pécsi jogász doktoranduszoknak szervezett konferencia előadásai. Konferenciakötet I–II*. Pécs, 2021. PTE Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola, 68–76. p.; MÁTÉ István Zsolt: *Az igazságügyi informatikai szakértő a büntetőeljárásban (doktori értekezés)*. Pécs, 2017. PTE Állam- és Jogtudományi Kar Doktori Iskola.
- ⁵⁸ BENDES Ákos: A digitális adat felhasználása a büntetőeljárás során. In TÓTH–BENDES–DIÓSI–GÁSPÁR–PROJICS–SERBAKOV–SZÍVÓS (szerk.) 2021. 21. p.
- ⁵⁹ Lásd részletesebben FENYVESI Csaba: A justizmordhoz vezető kriminalisztikai hibák. *Belügyi Szemle*, 2014. 3. sz. 30–59. p.
- ⁶⁰ Ez könnyedén előfordulhat például a fényképről történő felismertésnél is. Lásd a témáról részletesebben FENYVESI Csaba: Fénykép-, videó-, hang-, tárgyfelismerési kísérlet a magyar bíróságok döntéseiben. *Ügyészek Lapja*, 2021. 1–2. sz. 17–32. p.

Serbakov Márton Tibor

A Dohány utcai zsinagógánál történt két merénylet a korabeli jogszabályok és antiszemita szervezetek tükrében

Éberhardt Gábor a napjaink terrorcselekmény-értelmezési körébe tartozó első magyar történelmi események közé sorolja báró Nopcsa Ferenc cselekményét, aki 1919-ben pisztollyal kényszerített egy pilótát arra, hogy Győről Bécsbe szállítsa, illetve Matuska Szilveszter nemzetközi visszhangot is kiváltó 1931-es biatorbágyi viadukt elleni robbantásos vasúti merényletét.¹ Ebbe az értelmezési körbe további esetek is sorolhatók a Horthy-korszakból, így az Ébredő Magyarok Egyesületének tevékenysége, különösen az 1922. április 3-án az Erzsébetvárosi Körben, a liberális pártok vacsoráján elkövetett bombamerénylet,² Zatlóka Emil 1931. április 3-i lövöldözése Budapesten, a Dohány utcai zsinagógában³ és az 1939. február 3-án ugyanitt elkövetett kézigránátos merénylet.⁴ Jelen tanulmány a korabeli hazai jogszabályok és az antiszemita szervezetek kontextusába helyezve elemzi a Dohány utcai zsinagóghoz kötődő 1931-es és 1939-es merényleteket.

1. A korszak magyar büntetőjoga és a zsidókat hátrányosan érintő törvényhozás

A két világháború között változtatásokkal élt tovább az 1878. évi V. tc., a Csemegi-kódex. Az 1920-as években stabilizálódott új rendszer büntetőjog-alkotása elsősorban az állam elleni bűncselekmények szigorítása mentén haladt, a konzervatív, majd egyre inkább nyíltan jobboldali politika jegyében.

A Csemegi-kódex államrendet védő liberális rendelkezéseit felváltotta az állam és társadalmi rend hatályosabb védelméről szóló 1921. évi III. tc., az ún. rendtörvény, mely a szabályozás súlypontját az állam és társadalmi rend erőszakos felforgatására irányuló különböző magatartások pönalizálására helyezte. A büntetési tételeket jelentősen szigorította, a tényállások fogalmi rendszerével tág értelmezési lehetőséget nyújtva a bűnüldöző hatóságoknak, kiterjesztve a büntetőjogi felelősség körét. A kifejezetten az illegális baloldali mozgalmak ellen irányuló törvényt 1930-ban statáriális bírósági eljárásban is alkalmazták, halálbüntetés kiszabásával.⁵ Az 1931-es biatorbágyi viadukt elleni robbantásos merényletre hivatkozással bevezetett statárium keretében több kommunistát is le tartóztattak, köztük Fürst Sándort, Sallai Istvánt, Karikás Frigyes és Kilián Györgyöt.⁶ A törvényhozás többször is módosította, kiegészítette és szigorította az állam elleni bűncselekményekre vonatkozó rendelkezéseket.

A 20. század első felében került kibocsátásra a II. büntető novella, az 1928. évi X. tc., és a Csemegi-kódex jelentős hiányosságát felszámoló első rehabilitációs törvény, az 1940. évi XXXVII. tc. a büntető ítélethez fűződő hátrányos következmények korlátozásáról és megszüntetéséről. Hézagpótló volt az 1942. évi X. tc. az egyes közéleti visszaélések büntetéséről is.⁷ A magyar állam biztonságát